

Erica Nicca magna igl post d'utscheals grischùn

DA BARTOLOME TSCHARNER/FMR

■ **L'ancunashainta anteriura colavuratura digl Parc Natiral Bavregn (PNB) Erica Nicca e davantada manadra digl post extern da la Staziùn d'utscheals svizra c'è mess ad ir egn post extern a Cuira.** Erica Nicca, carschida sei a Praval, veva antschiè la sia carriera professiunala sco assistenta da medis. Mo suainter egn on passanto agl Canada a suainter aver luvro egn pèr ons segl mastregn oriund resanteva ella igl basegn da midar mastregn. «Parquegl ca las szienzias natirals m'interessavan fetg ve jou sadezidieu da far la matura professiunala sen que tgomp.» Igl 2004 à la antschiè cuagl studi d'inschigniera d'ambiant a la ZHAW a Wädenswil. Durànt lez à ella mess pesa segl roms furmazziùn da cuntradas a scolaziùn digl ambiant. An quels dus roms à la ear ànc saprofundo cun egn studi suplementar par puder manar excursiùns a luvrar cun scolars. An que conex à la ear fatg la scolaziùn d'ornitologa a manadra d'excursiùns d'utscheals. Suainter aver fatg diversas praticas trànter oter agl Vallais e Nicca davantada colavuratura digl Parc Natiral Bavregn igl 2011 sco «manadra da projects a masiras an favur da natira a cuntrada». An que rom à ella inistgieu a realiso numerus projects an la regiùn digl PNB.

La faszaziùn pigls utscheals

Mo avànt egn on a miez à ella banduno igl PNB suainter aver s'angascho durànt seat ons par quel. «Igl eara igl desideri da safar libra ànc egn eada ad ir a viagear. Viagear e anzatge ca fetsch nunudieu bugent. Jou ve ristgieu da far que pass digl congedi, sainza saver scha tgati egn post da lavur cur ca turni.» Igl lecturs da LQ ànc pudieu ligier igl raports digl sieus vieadi tras la Russia, China, Vietnam, Singapur, Australia antoca la Nova Zealandia noua c'ella à gieu l'ocasiùn d'observer kiwis, egn culminaziùn digl sieus vieadi. Partge s'interesscha ella spezialmeing par utscheals? e l'amparada savundànta. «La mi'ideia a l'antscheata eara quella: Sch'ign fa scolaziùn d'ambiant cun excursiùns, utscheals àgl dapartut, agl martgieu, sen la teara. A màn digls utscheals a lur spazi da viver pon ign ear adigna ruschanar digl stadi digl ambiant, agl qual ear oters animals vivan», gi Erica. «Mo alura mi ànc antschiè a faszinar talmeing ca jou ve survagnieu adigna duple tschafen digl utscheals, forza ear graztga a mieus bab. Nus navan savens ad observer l'utschleglia.» Nicca e ear dunada da disfranztear igl tgànt da blears utscheals. Mo quels interesschan

Erica Nicca ad igl sieus colavuratur Patrick Marti ca magnan da da quest mains annà igl nov post extern da la Staziùn d'utscheals da Sempach a Cuira.

ella betga me parveia da lur pareta ad igl tgànt, mobagn ear parveia da lur cumportamaint. «Igl e bagn faszinànt ca tànts utscheals sgolan a l'Africa, tgatan la veia instinctivameing a turnan gl'on sessur par cuvar. – Igl utscheals searvan ear sco indicaturs pigl stadi digl spazi da viver ca vean mido digl crastgàn», cuntinuescha ella. «Sch'ign observa c'igls cuvaders da prada cuvan cun success sen la Muntogna da Schons sura, alura constat la cultivaziùn agrara. Graztga agls utscheals pon ign far blears conclusiùns partutgànt oters animals, la biodiversità ad igl progress da lur schurmetg. A la culminaziùn da tut quegl e la finala ear igl plascher: Da vaser tras igl perspectiv igl cunfar d'egn utschi spezial e semplameing anzatge bi par me.» Capevel c'ella à betga me egn utschi preferieu, me la sgagia gli pleschi spezialmeing parquegl c'ella segi buna d'imitar diferaints tgànts d'oters utscheals, igl sturneg digl rest ear.

La schànza da s'angaschar pigls utscheals

Turnada digl vieadi mundial la parmaveira passada à Nicca luvro sen egn bagn puril ad e alura ida ad amprender talian. Que tains digl congedi gli vegi do la caschùn da s'orientar danov. A la nova orientaziùn gli à mano tier la Staziùn d'utscheals da Sempach c'è andrizzo egn post extern a Cuira c'è an funcziùn davent l'antscheata da quest mains a vean occupo da Nicca e sieus colavuratur an

tains parzial Patrick Marti. «Igl cantùn Grischùn gioja egn rola zentrala pigl mantegnaimaint da la populaziùn d'utscheals an Svizra parquegl c'el à tànts diferaints cuntradas c'en ànc intactas. Igl Grischùn e «la patria» da blears utscheals svizers ca pon betga ple exister gio' la Bassa, p. ex. parveia da l'agricultura intensiva near spazis c'en vagnieu surbiageus.» Plenavànt deti agl Grischùn gea da ple gitg annà projects manos da Sempach anor. «Cugl post extern pudainsa acumpagnear quels projects da qua anor, sustaner la lavur digl rapreschantants regional ad intensivar la cunlavur cuagl noss partenaris, las autoritads, igls eco-biros ad igls colavuratur voluntaris. Graztga agls contacts directs pudainsa peia promover miglier igl schurmetg d'utscheals», motivescha Nicca, la fundaziùn da que post searva ear a projects da retscheartga da la staziùn d'utscheals. «Sen fundamaint da quels resultats svilupagn nus alura projects da schurmetg a promoziùn, sco p. ex. quel da las lodolas sen la Muntogna da Schons noua ca nus vurdagn d'instradar masiras ansemel cun la migliuraziùn.

Graztga a quellas retscheartgas pudainsa evaluar scha tscheartas masiras gidan mantaner near augmaitan igl diember d'utscheals an quels antschieus.» Pigl mumaint en alura ear agl zenter cuvaders da prada sco la lodola, igl pupen bregn, igl pivet da plàntas, la quacra a la quaglia. Oters projects partutgànt utscheals d'is-

las ad utscheals alpins statan ànc sen roca.»

Observer, verifitgear a proponer masiras

Mo igls dus colavuratur da la Staziùn d'utscheals da Cuira ànc betga me da far la lavurs da planisaziùn a retscheartgas agl biro: Par verifitgear las datas ànc savens d'ir a far observaziùns agls spazis vitalis digls utscheals noua c'i fan dumbraziùn a tgartas. «Igl e impurtànt ca nus neian agls antschieus par rimnar igls fatgs», gi Erica, «par puder giustifitgear a realisar masiras da schurmetg. Scha quegl nus gartegia an cunlavur cuagl partenaris vaina cuntanschieu las nossas fegnamiaras», concluda Nicca.

Igl sieus colavuratur Marti dariva da Meiringen BE noua c'el à amprieu da bostger. Suainter egn pèr ons aver luvro segl mastregn à l'ear el fatg la matura professiunala a studagieu inschignier d'ambiant a la ZHAW a Wädenswil. El e actualmeing par concluder que studi fagiànd igls davos examens.

«Igl e egn cass da furtuna ca ve survagnieu que post qua a Cuira», gi el, «utscheals m'interesschan gea da mi'infanza annà.» Parquegl à l'gea luvro per la staziùn d'utscheals sco voluntari. Mo el s'interesscha atgnameing par tut igls fenomens natirals: las plàntas, earvas, flurs ad ear las tschita-bulas c'el stevgia an spezial – a natiralmieing vivi el bugent an las muntognas.

■ ANDEER

Aprovaziùn da tut igls credits

(fmr/bt) Las votàntas ad igls votànts digl vaschinadi d'Andeer ànc priedu par bien egn credit suplementar pigl project «Punt da Seara» an l'òlzetg da 100 000 fràncs a caschùn digl tarvaschegns digl 3 da fanadur. Fagiànd igls preventivs 2019 a 2020 vevan igls tarvaschegns delibero credits totals da 180 000 fràncs par que project. Mo durànt biagear igl piogn e'gl samusso custs suplementars nunprevis. Igl tarvaschegns à apruvo la proposta da la suprastànta da cunzeder igl credit suplementar da 100 000 fràncs. Inaugurada vean la pùnt an vesta a la situaziùn actuala pèr igls 18 da fanadur 2021.

Parveia da quegl c'egna part da la veia da gòld a Bavugls e sbuvada igl matg da quest on à l'igl vaschinadi gieu da prender masiras urgiantas agl liac numno «Punt da las Tgoras». Igl e sto basignevel da far egn mir da sustegn dad 11 m. Igl tarvaschegns à dezidieu egn credit posteriur da 60 000 fràncs.

Plenavànt à l'igl tarvaschegns priedu par bien egn credit suplementar da madameing 60 000 fràncs par spustar la canalisaziùn ad igls conducts da hidrants sen la parzela 357. Que credit suplementar e vagnieu da basegn parquegl ca las ovras electricas ànc dantant sutamess egn project d'ancablar igls conducts electricis. Projectànd à gl ear samusso c'igl conduct d'aua a quel da la canalisaziùn pudessan ear gest vagnir mess agl madem foss.

Igl e ear vagnieu apruvo igl barat da taragn da la parzela 2188.

Par fitar ànc voràntas a vorànts priedu par bien egn credit da 43 000 fràncs par la «Conzepziùn da la plaza avànt la Tgea da tgira Glienda/Project Spada».

■ VEULDEN

FOTO GIERI BATTAGLIA

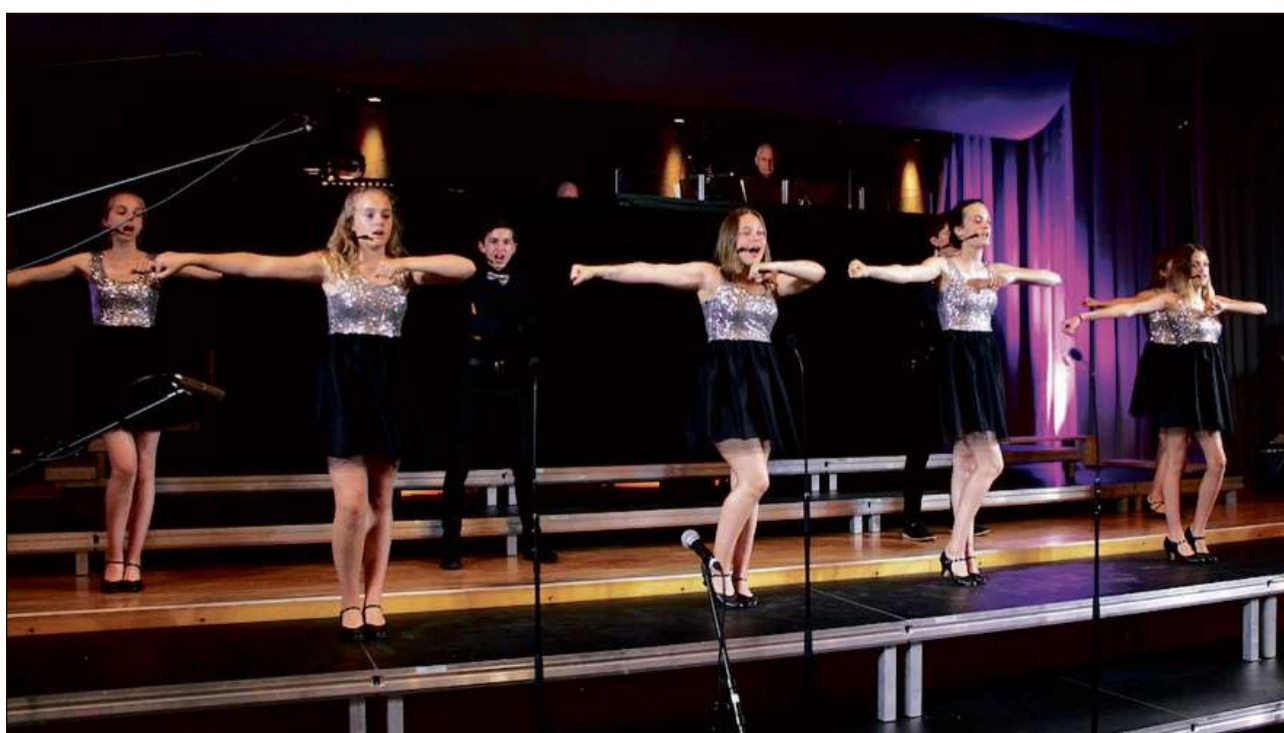
Igl cardunatsch da Veulden

(gb) Que cardunatsch (Onopordum acanthium – Eselsdistel) e carschieu a Veulden a para ple òlt c'igl Pez Bavregn davostier. Prest dus meters à l'bi cuntanschieu. Translato igl num grec samumna'l «tretel d'asens cun spegnas». Igl cardunatsch e egn plànta da dus ons: Igl ampren on furma'l me egn roseta da figlia, igl savund egn imposànta plànta da dus meters a passa. Igl cardunatsch e surtratg cun palegna ca samiglia egn tela filient. El e egn plànta mudesta ca crescha sen taragns maighers a sétgts.

«Tgànta a sòlta» cun Klucker

■ (cp) Sut la direziùn digl dirigent Christian Klucker a la saltùnza Gaetana Cauzillo da la Tanzerina à liac agl rom digl (s)pass da vacanzas da la Mantogna/Tumleasta egn evenimaint spezial par unfànts da la savunda antoca la sisavla classa sut igl tetel «sing and dance». Igl unfànts ampren durànt egn suaintermezgi canzùns a sòlts c'els preschaintan anviers sera a lur geniturs a cunfamigliars. Que aranschamaint porscha la pussevladad ad unfànts ca tgàntan a soltan bugent da realisar lur siemi da far part egn eada ad egn «show» cun saltar a cantar. Quell'ocurenza à liac igl 30 da fanadur an la sala da la parvenda catolica da Tusàn. Fatg prova vean da las 14.00 a las 17.00. A las 17.00 vean rapreschanto igl program a la parantela.

Par unfànts da la regiùn e'gl ànc pussevel da s'anunzgear par quell'ocurenza tier Agnes Sciamanna (agnessciamanna@gmail.com) near par telefon 081 630 13 49. Igl 28 da fanadur à liac an l'aula da la tgea da scola Tuma Platta igl madem aranschamaint par unfànts da Domat, Trin a Flem.

Unfànts da la Stimmwerkbande sut la direziùn da Christian Klucker tgàntan a sòlta, antruvideos da la saltùnza Gaetana Cauzillo da la Tanzerina.